

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Кошова С.П.

*кандидат наук з державного управління,
доцент, старший викладач,*

*Національний університет охорони здоров'я України
імені П.Л. Шупика*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7637-4311>

АНАЛІЗ ІНВЕСТИВАННЯ ДЕРЖАВ В КОСМІЧНУ ГАЛУЗЬ В МЕЖАХ СТРАТЕГІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Пов'язана з космосом діяльність людини постійно еволюціонує, і в даний час вона виходить на новий етап свого розвитку. Науковці зазначають три основні рушійні сили, які є драйверами інновацій в космічному секторі. Це – державні космічні програми в сферах науки та забезпечення національної безпеки, розширення використання пов'язаних з космосом технологій та послуг, а також прагнення до дослідження космосу. Геополітичні інтереси завжди відігравали ключову роль при розробці та здійсненні космічних програм. Така ситуація зберігатиметься і в майбутньому. Як і в випадку з іншими високотехнологічними галузями, державні замовлення на дослідження, пов'язані з завданнями забезпечення національної безпеки будуть виступати головним джерелом інновацій, деяка частина яких в майбутньому зможе стати доступною для споживачів та комерційного сектору. Наука та дослідження космосу при державній підтримці також будуть важливим драйверами для низки наукових досліджень та розробок. Крім того, можливість здійснювати космічну діяльність є питанням престижу країни.

Уточнюються та переглядаються пріоритети національних та міжнародних космічних програм та проектів, вдосконалюються методи їх планування та реалізації, розширюється нормативно-правова основа космічної діяльності, змінюється статус космічних програм – вони вже не користуються вищим політичним пріоритетом та не отримують значних асигнувань з державних бюджетів. Однак, усі ці об'єктивні умови не змінюють головної тенденції – світова космонавтика продовжує свій поступальний розвиток, а обсяг її вкладення у вирішення актуальних проблем, які стоять перед окремими державами та їх коаліціями в цілому,

невпинно зростає, істотно підвищується роль міжнародного співробітництва щодо освоєння космосу. Космічна діяльність в світі – це динамічно розвиваючий процес, що об'єктивно проявляється в поступальному історичному розвитку цивілізації на Землі.

Актуальним питанням на даний час є стабільний розвиток та перспективи космічної галузі є, оскільки дана галузь відноситься до важливих стратегічних секторів забезпечення національної безпеки держави та займає провідне місце в економіці кожної країни. Досягнення в космічній діяльності забезпечують лідерські позиції держави на міжнародному ринку космічних технологій, а також додають певну вагу в питанні освоєння космічного простору. Космічні технології гарантують технологічні, військові, наукові, політичні та економічні переваги, підвищують ефективність розвідки забезпечують зв'язок та навігацію, охорону навколишнього середовища та моніторинг зміни клімату [1, с. 263]. Тому, беззаперечно, інвестування держав світу в розвиток космічної галузі є актуальним та важливим питанням для забезпечення ефективного розвитку даного високотехнологічного сегменту, який в глобалізаційних умовах здатен забезпечити передумови для довгострокового стратегічного зростання та технологічного лідерства.

На даний час розвиток світового космічного ринку охопив практично всі регіони світу. Вступ в космічну діяльність нових держав, розробка нових космічних програм, а в результаті й посилення конкуренції, стимулюють розвиток даної галузі, підвищуючи її комерційний потенціал, розвиваючи нові технології та відкриваючи нові сфери її застосування [1, с. 263]. Головними питаннями розвитку космічного сектору є:

- формування державної космічної політики;
- пошук векторів збереження та розвитку космічної галузі;
- розбудова структури управління підприємствами даного сектору.

Космічна діяльність провідних космічних держав віднесена до категорії вищих державних пріоритетів та має складну структуру, в якій всі її види в певному ступені взаємопов'язані. Даний підхід до класифікації космічної діяльності представлено на рис. 1.

Важливим напрямками світової космічної діяльності є: вивчення космічного простору, ближнього та дальнього космосу; вирішення завдань національної безпеки; вирішення соціально-економічних завдань з використанням космічних засобів; використання науково-технічних результатів космонавтики в усіх сферах розвитку сучасного суспільства; вирішення проблем створення та розвитку перспективних космічних засобів та т. п. [6, с. 55].

Рис. 1. Класифікація космічної діяльності

Джерело: [4, с. 58]

Військо-космічна діяльність – це діяльність, пов’язана з доступом в космос, безпосередньо в космосі, через космос та з космосу в інтересах оборони та військової безпеки держави [2, с. 5]. До основних напрямів військово-космічної діяльності відносять: замовлення та роботи, пов’язані зі створенням ракетно-космічної техніки військового призначення, об’єктів космічної інфраструктури; розгортання та підтримка в належному складі та робочому стані орбітальних угруповань космічних систем та комплексів зв’язку; вирішення певних завдань стримування агресії в космосі та з космосу у випадку появи загрози національним інтересам [3, с. 249].

Космічна галузь перетворилась на велику комерційно привабливу складову світової економіки, що забезпечує зайнятість більше мільйону людей по всьому світу. Космос та бізнес вже стали невід’ємною частиною один одного. Участь в космічній діяльності визначає престиж держави, її могутність [4, с. 64]. Основна проблема пов’язана з необхідністю великих капіталовкладень в дану галузь. Вона потребує значних витрат, а також певного рівня технологічного розвитку країни. Це ускладнює вихід слаборозвинутих країн на ринок космічних товарів та послуг, в той час як високорозвинені країни все далі йдуть у своєму розвитку [5, с. 40].

Завдяки крупним інвестиціям, європейська космічна індустрія вже є однією з найбільш конкурентоспроможних в світі. Перспективна космічна програма Європейського Союзу передбачає нарощування інвестицій в космічну галузь та нові технології з метою подальшого забезпечення автономного доступу Європи в космос. За даними офіційних осіб Європейської Комісії, інвестиції ЄС в космос вже дають відчутні результати рівня для європейських громадян та підприємств. Більше 10% ВВП ЄС вже пов’язано з космічною індустрією.

Європейське космічне агентство (ЄКА) – це основний регулятор на космічному ринку Європи. Його місія полягає в управлінні розвитком космічної галузі Європи та гарантуванні того, що державні інвестиції забезпечуватимуть соціально-економічний ефект та національну безпеку [7]. Стратегічна місія Європейського космічного агентства ґрунтується на мирному використанні космічного простору всіма державами. Однією з умов успішного розвитку суверенної держави в сучасному світі є розвиток високих космічних технологій як чинник інтенсифікації розвитку внутрішніх джерел прогресу. Визначний вплив на розвиток держав мають чинники, що забезпечують високу конкурентоспроможність держави з використанням космічних засобів забезпечення національної безпеки.

Саме космічна галузь є важливим чинником забезпечення національної безпеки, це безпосередньо сприяє вирішенню низки соціально-економічних та науково-технічних проблем, відіграє певну роль в забезпеченні інноваційного розвитку й міжнародного престижу держави. Сфера космічної діяльності пов'язана з широкомасштабними можливостями та значними економічними перевагами, застосування космічних засобів в розвинутих країнах вже можна розглядати як загальносвітову тенденцію.

Список використаних джерел:

1. Архипова Т. В. Мировые тренды в космической сфере и перспективы устойчивого развития космической отрасли. *Вестник Алтайской академии экономики и права*. 2020. № 10. С. 263–268.
2. Атаманенко Б. А., Федонюк Р. В. Міжнародне співробітництво як інструмент участі в глобальних космічних проектах. *Космічна наука і технологія*. 2014. № 3. С. 3–13.
3. Карпова К. В. Системы управления ракетно-космической промышленностью в зарубежных странах. *Транспортное дело России*. 2013. № 7. С. 249–253.
4. Нямешук Г. В. Особливості трансформації економічного потенціалу підприємств космічної галузі України при здійсненні міжнародного науково-технічного співробітництва. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2011. № 10/2. С. 63–70.
5. Семак Е. А., Головенчик Г. Г., Мардович В. Г. Космическая отрасль на современном этапе развития мировой экономики. *Новости науки и технологий*. 2017. № 3(42). С. 37–45.
6. Яник А. А. К концепции «космической экономики». *Тренды и управление*. 2018. № 1. С. 51–66.
7. The European Space Agency (2022). URL: <https://www.esa.int/> (дата звернення: 08.01.2022).